

Hemäkern

Stenrika bönder

Idhult ligger över högsta kustlinjen och har alltså inte legat under vatten sedan inlandsisen smälte bort. Det innebär att de finaste jordpartiklarna i moränen inte har inte sköljts bort av vågorna. Marken är därför förhållandevis bördig, men som i all urbergsmorän är det gott om sten.

Man behöver inte vara länge i Idhult för att inse att här har det burits sten i generationer. Mycket av åkermarken röjdes helt fri från sten under 1900-talet, men på den så kallade Hemäkern blev rösen kvar. Odlingsrösen är inte bara ett monument över hårt arbete. De är samtidigt viktiga tillhåll för många smådjur. Ormar och ödlor finner skydd bland stenarna och övervintringsplatser i rösets inre. Stenskvättan, som bygger sitt bo i stenrösen, kan välja och vraka.

Stenskvättan jagar insekter hoppandes på marken, en jaktteknik som kräver kortbetat gräs. Den är ett tydligt exempel på en fågelart som är beroende av ett småskaligt odlingslandskap med bevarad betesdrift.

Stenskvätta
(*Oenanthe oenanthe*)

Levande kulturminnen

Det är i gräsmarkerna vi finner det äldre odlingslandskapets själ, de levande länkarna bakåt. Dagens hagmarker har ofta varit slätterängar. Vi kan njuta av samma gullvivor, jungfrulin, korskovall och nattviol, som idhultsborna med lie och räfsa tog in som hö under århundraden. örter och gräs är ändå bara toppen av isberget när det gäller mångfalden av liv. Det stora antalet finns bland insekterna. I reservatet finns bland annat den sällsynta och hotade gullvivefjärilen.

Idhult Nature reserve

Idhult has a well-preserved old traditional agricultural land known for its rich flora. In the ancient village pastures there are dry meadows with plants that are unusual for the area such as the Elder-flowered Orchid, Reflexed Stonecrop and Spiked Veronica. As with all pastures, continued grazing is necessary to preserve their rich flora.

Owing to its elevated situation, Idhult has impressive views across forests and lakes. A footpath leads through the beautiful pastures. Numerous mounds of stones witness the hard labour of the past and today these mounds provide important habitats for the Stonechat, as well as for lizards and snakes.

Grusbräcka
(*Saxifraga tridactylites*)

Das Naturschutzgebiet Idhult

Bei Idhult gibt es ein gut erhaltenes, älteres Anbaugelände, bekannt für seine vielfältige Flora. Im früheren Weideland der Kälber gibt es Trockenwiesen mit für die Gegend ungewöhnlichen Pflanzen. Unter anderem gibt es die Orchidee Holunderknabenkraut, die Felsen-Fetthenne und den jährigen Ehrenpreis. Hier, wie auch auf anderen Weiden, ist das Abweiden eine Voraussetzung zur Erhaltung der vielfältigen Flora.

Idhult hat eine hohe Lage mit einer großartigen Aussicht über Seen und Wälder. Ein Wanderweg führt Sie durch die schönen Weiden. Zahlreiche Steinhaufen zeugen von der harten Arbeit vergangener Zeiten. Heute sind diese Steinhaufen wichtig für Steinschmätzer, Eidechsen und Schlangen.

Axveronika
(*Veronica spicata*)

Länsstyrelsen
Östergötland
581 86 Linköping
Tel: 010-223 50 00
lansstyrelsen.se/ostergotland

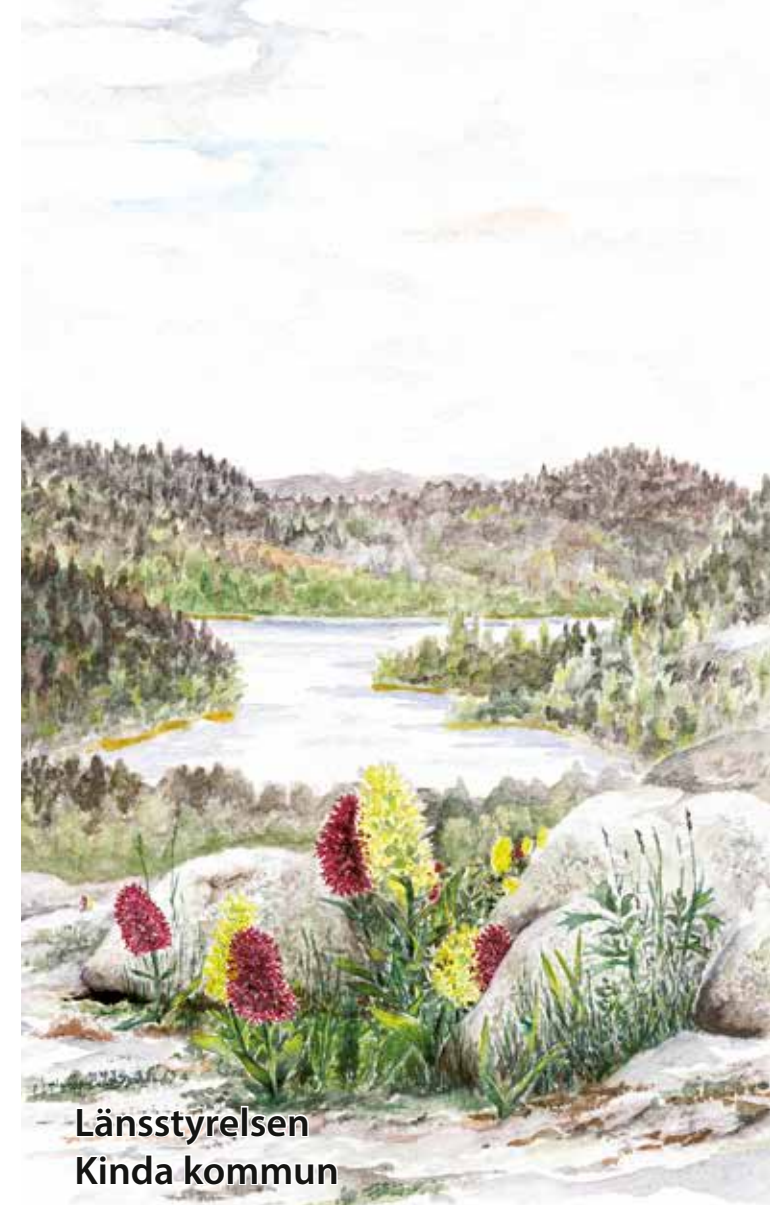

Kinda kommun
590 40 Kisa
Tel: 0494-190 00
kinda.se

Naturservat avsett för att bevara och värda värdefull natur och för att trygga tillgången på mark för friluftsliv. Föreskrifter finns anslagna vid reservaten - var mån om att följa dem. Skötsel och information bekostas huvudsakligen med statsbidrag. Idhults naturservat förvaltas av Länsstyrelsen Östergötland. Reservatet ingår i Natura 2000, EU:s nätverk av värdefull natur.

Producerad 2002, reviderad 2016, av Nardus - Ekologisk konsult för Länsstyrelsen Östergötland och Kinds kommun.
Text och layout: Jan Måreby /Nardus
Teckningar: Folke Pettersson Tryck: DanagårdLITHO

Välkommen till Idhult

Den praktfulla blomningen av orkidén Adam och Eva tillsammans med en storslagen utsikt över skog och sjö, har gjort Idhult till ett omtyckt utflyktsmål. Men låt dig inte förblindas av den exotiska blomsterprakten, Idhults ålderdomliga odlingslandskap rymmer betydligt mer av natur- och kulturupplevelser.

Låt oss börja på klippängen. Berghällarna avlöser varandra i sluttningen, omväxlande med gräsbevuxna stråk i skrevor. Här växer en rad växtarter som vanligen förknippas med kusttrakter och kalkrika områden. Förutom Adam och Eva hittar du axveronika, stor fetknopp, kungsmynta, tulkört, blodnäva och grusbräcka. Här växer också mer vanliga örter som brudbröd, mandelblom, gullviva, harmynta och getrams.

Sol och vår

Skönheten hos Adam och Eva är inte ämnad för oss. Blomningen under försommaren sammanfaller med humledrottningarnas vårbestyr. Oerfarna och hungriga efter vintern dyker de på de förfriska orkidéerna vars prålighet signalerar nektar.

Blommans form passar drottningen precis, vilket är nödvändigt för att två så kallade pollenklubbor ska fastna på rätt ställe i humleansiktet. När humlan sedan besöker en annan blomma har den pollenklubborna med sig och hjälper därmed till med pollineringen.

Riddarskinnbagge (*Lygaeus equestris*)
på tulkört (*Vincetoxicum hirsutum*)

Nektar då? Nej, det finns ingen. Adam och Eva klarar sig bra med falska förespeglingar, så varför lägga resurser på nektar? Orkidéns två färgvarianter har tolkats som ett sätt att försvara för humledrottningen att lära sig känna igen bedragaren.

Fetknoppar och skinnbagg

Under högsommaren blommar stor fetknopp som är ovanlig i den här delen av landet. På hållmarkerna finns sammanlagt fyra fetknoppar av släktet *Sedum*. De är anpassade för torra förhållanden genom bland annat tjocka köttiga blad som lagrar vatten.

Tulkört är målet för den färggranna riddarskinnbaggen. Den lever av växtens frön, såväl fjolårets frön på marken som de omogna fröanlagen i blomman. Baggens färgteckning för tankarna till en riddarordens vapen. I verkligheten är de starka färgerna en varning till rovdjur: ”ät inte mig, jag är giftig”. Den förstärker, med framgång, sitt eget kemiska försvar med ämnen från den giftiga tulkörten. I Sverige finns inga rovdjur eller parasiter som ger sig på riddarskinnbagg.

1. Gul fetknopp (*Sedum acre*)
2. Kärleksört (*Sedum telephium*)
3. Stor fetknopp (*Sedum reflexum*)
4. Liten fetknopp (*Sedum annuum*)

Klippäng och kalvhage

Hällmarkssluttningen vid parkeringen brukar kallas klippäng. Begreppet avser en vegetationstyp som är naturligt ljusöppen på grund av läget i bergbranter. Kanske kom växter som Adam och Eva och stor fetknopp hit efter inlandsisens avsmältning för cirka 10 000 år sedan? Då var hela landskapet öppnare. Kanske har de klarat sig kvar i branten under senare perioder då skogen stått tät i omgivningen?

Dagens öppningar i skogslandskapet är ett verk av människan och hennes husdjur. Enligt en karta från 1803 var området kalvhage. Kalvar ville man gärna ha under uppsikt nära byn och sluttningen var för torr och mager för att duga som slätteräng. Övriga kreatur betade i skogen, i huvudsak utanför dagens reservat.

Byn vid idegransdungen

Odlingen i Idhult har ett medeltida ursprung. Namnet är känt sedan år 1545, men trakten var inte folktom tidigare. Kring sjön Åsunden fanns redan under järnåldern en omfattande bebyggelse. Från den tiden är också fornborgen på Borgkullen tvärs över dalen. Du ser Borgkullen på panoramat ovan.

Det är ont om odlingsbar jord i skogsbygden. Vid Idhult har inlandsisen dock skapat en förhållandevis mäktig moränrygg dit åkermarken är bunden. Den djupa moränjorden lockade bönderna att bosätta sig i Idhult.

Men nog måste de även ha lagt märke till den speciella floran? Det får vi aldrig veta, utom möjligen när det gäller en växt. Förledet i bynamnet har av ortnamnsforskare tolkats som idegran. Hult betyder skogsdunge. Idegran finns inte här idag, men kan ha vuxit här tidigare. Det är en sydlig värmekrävande art som passar väl in med klippängens övriga ovanliga växter.